

Anna Jaworska-Wieloch¹

**KILKA UWAG O ZMIANIE KOLEJNOŚCI
WYKONYWANIA KAR I ŚRODKÓW SKUTKUJĄCYCH
POZBAWIENIE WOLNOŚCI**

**A FEW REMARKS ABOUT THE CHANGE
IN THE ORDER OF EXECUTION OF PENALTIES
AND MEASURES RESULTING
IN THE DEPRIVATION OF LIBERTY**

Otrzymano: 23.08.2020 Zaakceptowano: 22.12.2020 Opublikowano: 28.02.2021

DOI: 10.5604/01.3001.0014.6378

Artykuł Oryginalny

Źródło finansowania – badania własne

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza przesłanek zmiany kolejności wykonywania kar i środków przymusu, uregulowana w art. 80 k.k.w. Temat ten jest bardzo rzadko poruszany w literaturze, pomimo że skazanym, z przyczyn wskazanych w tekście, bardzo często zależy na zmianie porządku wykonywania kar. Pomimo wielości wniosków skazanych o zastosowanie art. 80 k.k.w. i wysokiego stopnia ogólności przesłanek ujętych w tym przepisie, brak jest orzecznictwa i obszernych opracowań w tym temacie. Nowelizacja k.k. z czerwca 2020 roku, modyfikująca przesłanki art. 85 i n. k.k., uczyni ten problem jeszcze donioślejszym, gdyż zaostrenie wymogów orzeczenia kary łącznej zwiększy ilość kar zasadniczych wymagających wprowadzenia do wykonania w jednostce penitencjarnej.

¹ Dr Anna Jaworska-Wieloch, Instytut Nauk Prawnych, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski, asesor sądowy w Sądzie Rejonowym w Gliwicach, autor do korespondencji: Anna Jaworska-Wieloch, e-mail: jaworskaania@wp.pl, ORCID: 0000-0002-1209-4433.

Słowa kluczowe: kary, zmiana kolejności, recydywa, kara łączna

Abstract

The subject of this article is the analysis of the reasons for changing the order of execution of penalties and measures, regulated in Article 80 of the Executive Penal Code. This topic is very rarely discussed in the literature although convicts, for the reasons indicated in the text, very often want to change the order of execution of their penalties. Despite the multitude of applications submitted by convicts to apply Article 80 of the Executive Penal Code and the high degree of generality of the premises included in this provision, there are no judicial decisions or extensive studies on this subject. The amendment of the Penal Code of June 2020, modifying the premises of Article 85 et seq. of the Criminal Code, will make this problem even more significant, as strengthening the requirements for the imposition of a cumulative penalty will increase the number of basic penalties that must be executed in a prison unit.

Key words: penalties, changing the order, recidivism, cumulative penalty

Wysoka powrotność do przestępstwa w Polsce² powoduje, że wielu sprawców kierowanych do zakładów karnych celem odbycia kary pozbawienia wolności zobligowanych jest do odbycia więcej aniżeli jednej kary. Wbrew pozorom, kolejność wprowadzenia do wykonania takich kar może mieć dla osadzonego istotne znaczenie, kształtując jego sytuację prawną zarówno w toku osadzenia, jak i w czasie późniejszym, już po opuszczeniu więzienia. Z tego też względu k.k.w. reguluje w art. 80 zasady, według których kary te powinny zostać wprowadzone do wykonania, a także przesłanki zmiany kolejności wykonania kar zaproponowane

² W latach 2009–2015 regularnie wzrastał odsetek recydywistów w rozumieniu art. 64 § 1 i 2 k.k. w stosunku do ogólnej liczby prawomocnie skazanych osób dorosłych, a spośród prawomocnie skazanych osób dorosłych w ciągu pięciu lat co czwarta osoba popełniła kolejne przestępstwo (za Informatorem statystycznym Wymiaru Sprawiedliwości, dotyczącym powrotności do przestępstwa, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje/download,3502,1.html>, dostęp: 16.08.2018. Na wysoki odsetek recydywy wskazują też badania naukowe T. Szymanowski, *Recydywa w Polsce. Zagadnienia prawa karnego, kryminologii i polityki karnej*, Warszawa 2010, s. 281–282. Zob. też J. Błachut, *Problemy związane z pomiarem przestępczości*, Kraków 2007.

przez ustawodawcę. Warto zastanowić się, w jakich sytuacjach zmiana kolejności wykonywania kar może być dla skazanego istotna i jakie przesłanki powinny przyświecać decyzji o zmianie kolejności wykonywania kar. W rozważaniach świadomie pominięto poruszaną w art. 80 k.k.w. problematykę definiowania sposobu obliczania kary w zakresie zaokrąglenia czasu pozbawienia wolności i zazębienia się terminów przy kończeniu odbywania jednej kary i rozpoczynania kolejnej, jako zagadnień nie dotyczących zmiany kolejności wykonywania kar.

Kolejność wprowadzania kar do wykonania

Po wejściu w życie k.k.w. z 1997 r.³ art. 80 § 1 k.k.w. wskazywał, że jeżeli tę samą osobę skazano na kilka nie podlegających łączeniu kar skutkujących pozbawieniem wolności, wykonuje się je w takiej kolejności, w jakiej uprawomocniły się orzeczenia, którymi wymierzono te kary. Kary porządkowe i środki przymusu wykonuje się w pierwszej kolejności. Następnie, z dniem 1 września 2003 r.⁴ dodano do art. 80 k.k.w. § 1a, według którego orzeczenia prawomocne wykonuje się przed orzeczeniami nieprawomocnymi, a nadto przesunięto do przywołanej jednostki redakcyjnej ustanowioną już wcześniej zasadę, że kary porządkowe i środki przymusu wykonuje się w pierwszej kolejności. Tym samym, początkowo k.k.w. z 1997 r. wiązał kolejność wykonywania kar z chwilą prawomocności orzeczeń wprowadzających te kary, co było o tyle niefortunne w praktyce, że powodowało częstą konieczność zmiany obliczania kar wprowadzonych już do wykonania, jeżeli do jednostki penitencjarnej wpłynęło kolejne orzeczenie z wcześniejszą datą prawomocności, aniżeli te, na mocy którego wymierzona kara została już wdrożona w systemie ewidencyjnym.

Nowelizacja zmieniająca zasadniczo kolejność wprowadzania kar do wykonania weszła w życie w dniu 1 stycznia 2012 roku⁵. Od tego momentu art. 80 § 1 k.k.w. wskazuje, że jeżeli tę samą osobę skazano na kilka kar skutkujących pozbawieniem wolności, wykonuje się je w takiej kolejności, w jakiej wpłynęły do wykonania orzeczenia, którymi wymierzono te kary.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 1997 nr 90, poz. 557).

⁴ Ustawa z dnia 24 lipca 2003 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003 nr 142, poz. 1380).

⁵ Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 240, poz. 1431).

Zastępcze kary pozbawienia wolności oraz zastępcze kary aresztu za nieuiszczoną grzywnę wykonuje się w ostatniej kolejności. Tym samym wprowadzono dwie istotne reguły: po pierwsze, że o kolejności wykonywania kar decydować ma ich data wpływu do wykonania, a po drugie, po raz pierwszy wskazano, że zastępcze kary pozbawienia wolności oraz zastępcze kary aresztu za nieuiszczoną grzywnę wykonuje się w ostatniej kolejności. Jednocześnie w zakresie kar zastępczych kryterium wdrożenia ich do wykonania nie stanowi data wpływu, przynajmniej w zestawieniu z karami zasadniczymi. Kary zastępcze zawsze będą wykonywane dopiero po karach porządkowych, środkach przymusu i karach zasadniczych, a moment wpływu do wykonania będzie mieć znaczenie wyłącznie dla kolejności wykonania kar zastępczych, jeżeli sprawca winien jest odbyć więcej aniżeli jedną z nich.

Warto pochylić się nad zasadnością wprowadzonej przez ustawodawcę kolejności wykonywania kar. Przede wszystkim pozytywnie ocenić należy zmianę głównej zasady, tj. oparcie sekwencji wprowadzania kar do wykonania na kolejności ich wpływu, a nie dacie uprawomocnienia się orzeczenia wprowadzającego do wykonania tę karę. Jest to rozwiązanie dużo prostsze i czytelniejsze, tak dla pracowników administracji, jak i dla samego skazanego. Należy podzielić pogląd K. Postulskiego, według którego istotnie upraszcza to sposób wprowadzania orzeczeń do wykonania, zmniejszając liczbę przypadków, kiedy należy dokonać nowego obliczenia okresu wykonywania kary, ilość czynności administracyjnych zarówno po stronie jednostek penitencjarnych, jak i sądu, a także liczbę wniosków o wyjaśnienie wątpliwości, kierowanych w trybie art. 13 k.k.w.⁶ Można wprawdzie zastanawiać się, czy kryterium daty prawomocności orzeczeń wymierzających karę nie stanowi bardziej obiektywnej przesłanki kolejności wykonywania kar, aniżeli dużo bardziej przypadkowa kolejność wpływu orzeczeń do jednostki. Wydaje się jednak, że zalety związane z mniejszą czasochłonnością i czytelnością wprowadzania kar do wykonania przy obecnym brzmieniu przepisu są na tyle istotne, że przeważają nad wątpliwościami związanymi z większą przypadkowością kolejności wprowadzania kar, związaną z obecnym brzmieniem art. 80 k.k.w.

Nie można też czynić zarzutów pod adresem przyjętej przez ustawodawcę zasady wykonywania orzeczeń prawomocnych przed nieprawomocnymi. Wyczerpanie drogi zaskarżenia w stosunku do orzeczenia pra-

⁶ K. Postulski, *Komentarz do art. 80 k.k.w.*, w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX teza nr 4.

womocnego oznacza bowiem, że w razie niewniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, będzie ono podlegać wykonaniu. W konsekwencji jego stabilność jest znacząco wyższa aniżeli w przypadku orzeczeń nieprawomocnych, które podlegają weryfikacji w toku kontroli instancyjnej. Zmniejsza to ryzyko osadzenia bez podstawy prawnej, w razie późniejszego uchylecia kary wdrożonej uprzednio do wykonania.

Decyzję ustawodawcy o wykonywaniu kar porządkowych i środków przymusu w pierwszej kolejności należy ocenić pozytywnie. Pod pojęciem kar porządkowych rozumieć należy środki związane z pozbawieniem wolności, ujęte w rozdziale 31 k.p.k., natomiast środkami przymusu są instrumenty opisane w dziale VI k.p.k., jak również inne instytucje związane z izolacją więzienną, przykładowo wynikające z zastosowania policji sesyjnej czy też obserwacji psychiatrycznej oskarżonego⁷. Oddalenie w czasie ich wykonania zacierałoby ich nierozzerwalny związek ze zdarzeniem, którego były konsekwencją, zaś bliskość między zdarzeniem a reakcją, swoisty automatyzm, to w ostatecznym rozrachunku istota tych instrumentów, zarówno w zakresie ich bezpośredniego oddziaływania na osobę, wobec której je zastosowano, jak i (i to jest niemniej istotne) w odbiorze ogólnym⁸.

Trudno również skrytykować decyzję ustawodawcy o wykonywaniu kar zastępczych w ostatniej kolejności. Takie rozwiązanie jest korzystne dla skazanego, dając mu możliwość uwolnienia się od kary zastępczej poprzez uiszczanie grzywny bądź też wstrzymanie wykonania kary zastępczej w razie warunkowego zwolnienia poprzez zastosowanie art. 52 k.k.w.⁹ Uznać je należy za słuszne również z innych względów – jest to wyraz dążenia do wykonania kary w formie pierwotnie orzeczonej przez sąd *meriti*. Spójnie wpisuje się to w zasadę ciągłości orzecznictwa¹⁰, zmierzając do zrealizowania w toku postępowania wykonawczego celów i funkcji kary stawianych prawu karnemu materialnemu¹¹. Należy bowiem co do zasady zakładać, że sąd rozstrzygający

⁷ Zob. szczegółowe rozważania w przypisie 1 w publikacji: T. Kalisz, *Kilka uwag w sprawie interpretacji art. 80 k.k.w. Decyzja (zarządzenie) o zmianie kolejności wykonywania kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz w zakresie środków zabezpieczających*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, Tom XXVI, Wrocław 2010, s. 116 i n.

⁸ *Ibidem*, s. 118.

⁹ K. Postulski, *Komentarz do art. 80 k.k.w.*, w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX teza nr 5.

¹⁰ T. Kalisz, *Zasady prawa karnego wykonawczego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. XVII, Wrocław 2005, s. 316.

¹¹ S. Paweła, *Prawo karne wykonawcze. Zarys wykładu*, Warszawa 2007, s. 70, zob. tam też s. 18.

sprawę karną starał się dostosować reakcję penalną do czynu sprawcy i kara wykonana w takim kształcie będzie dla skazanego najbardziej odpowiednia.

Przesłanki formalne zmiany kolejności wykonywania kar

Ustawodawca dostrzega, że narzucona przez niego kolejność wykonywania kar może nie odpowiadać wszystkim skazanym, a w indywidualnych przypadkach możliwe są sytuacje, w których korzystne będzie wykonanie kar w innej kolejności. Z tego względu k.k.w. z 1997 r. przewidywał pierwotnie w § 2, że sędzia penitencjarny może zarządzić wykonanie kar i środków w innej kolejności niż określona w § 1, jeżeli względy penitencjarne za tym przemawiają. Po dodaniu § 1a z dniem 1 września 2003 roku i pozostawieniu § 2 w dotychczasowym brzmieniu, tj. nawiązującym wyłącznie do § 1, uznać należy, że spod możliwości zmiany kolejności wykonywania kar wyłączone są kary porządkowe i środki przymusu, które zawsze winny być wykonane jako pierwsze, jak również, że nie ma możliwości zmiany kolejności wykonywania kar w taki sposób, aby wykonać orzeczenie nieprawomocne przed prawomocnym.

Takie rozwiązanie należy przyjąć z aprobatą, jako pozwalające zachować ścisły związek pomiędzy czynem i karą w przypadku kar porządkowych i środków przymusu, a także z uwagi na niezasadność wykonywania orzeczeń nieprawomocnych, które mogą jeszcze zostać zmienione w toku kontroli instancyjnej, przed orzeczeniami prawomocnymi, które w ramach zwyczajnych środków zaskarżenia powinny zachować swój dotychczasowy kształt.

Które zatem kary spośród kar prawomocnych mogą podlegać zmianie? Zgodnie z art. 32 pkt 3–5 k.k. kary skutkujące pozbawieniem wolności to: kara pozbawienia wolności, 25 lat pozbawienia wolności i dożywotnie pozbawienie wolności, a nadto, w myśl art. 322 k.k., również kara aresztu wojskowego, kara aresztu orzekana na podstawie art. 18 pkt 1 k.w. i kara pozbawienia wolności wymierzana za przestępstwa skarbowe (art. 22 § 1 pkt 3 k.k.s.)¹². Nie oznacza to jednak, że kolejność wykonywania wszystkich tych kar może podlegać dowolnej zmianie.

Odwołanie się w art. 80 § 2 k.k.w. jedynie do § 1 wskazuje, że względy penitencjarne przemawiać mogą za zmianą zasad usankcjonowanych w art.

¹² K. Dąbkiewicz, *Komentarz do art. 80 k.k.w.*, w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2018, LEX teza nr 2.

80 § 1 k.k.w., tj. regułą wykonywania kar według chwili wpływu oraz zasadą wykonywania kar zastępczych w ostatniej kolejności. W praktyce penitencjarnej funkcjonuje jednak jeszcze jedna zasada, tj. że takiej zmianie podlegać mogą tylko takie kary, które nie zostały jeszcze wykonane w całości. Reguła ta nie została wprawdzie wprost wyrażona w art. 80 k.k.w., ma ona jednak swoje uzasadnienie nie tylko funkcjonalne, ale i językowe. Skoro bowiem art. 80 § 2 k.k.w. pozwala na zarządzenie wykonania kar i środków w innej kolejności aniżeli wynikająca z ustawy, to można wywieść z tego przekonanie, że zastosowaniu tej instytucji podlegać może jedynie taka kara, która nie została już odbyta w całości przez skazanego. W takim wypadku nie istnieje już bowiem kara podlegająca wykonaniu w rozumieniu art. 80 § 1 k.k.w. Akceptacja takiego poglądu ma również uzasadnienie celowościowe. Dowolne zmiany kolejności wykonania kar, które dawno już zostały odbyte, pozwalałyby na kształtowanie sytuacji prawnej skazanego w przyszłości w zakresie ewentualnej powrotności do przestępstwa, w oderwaniu od celów, którym służyć ma instytucja recydywy. Art. 64 § 1 i 2 k.k. wiąże przypisanie sprawcy kolejnego występku lub zbrodni w warunkach powrotności do przestępstwa po pierwsze z nieupłynięciem 5 lat od odbycia co najmniej 6 miesięcy lub łącznie przynajmniej roku kary pozbawienia wolności, a po drugie z rodzajem przestępstwa, za które kara ta była odbywana, przy czym w myśl art. 64 § 1 k.k. ma być to kara za umyślne przestępstwo podobne, a w wypadku art. 64 § 2 k.k. kara za umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwo zgwałcenia, rozboju, kradzieży z włamaniem lub inne przestępstwo przeciwko mieniu popełnione z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia. W konsekwencji dla ustalenia recydywy kluczowe są dwa zagadnienia: kiedy skazany odbywał karę pozbawienia wolności i za jakie przestępstwo. Z tego względu niedopuszczalne wydają się zmiany kolejności wykonywania kar pozbawienia wolności z mocą wsteczną, a więc dotyczące kar, które zostały już odbyte w całości, gdyż pozwalałoby to na manipulowanie ewentualnym przypisaniem sprawcy kolejnego przestępstwa w warunkach recydywy, i to w obu kierunkach, tj. poprzez uznanie, że sprawca dopuścił się zbrodni bądź występku w warunkach art. 64 k.k., pomimo że kara za przestępstwo spełniająca przesłanki z wymienionego przepisu została odbyta wcześniej aniżeli w 5-letnim okresie bądź też nieprzypisanie mu przestępstwa w warunkach recydywy, pomimo że realnie wszelkie wymogi zostały spełnione. W konsekwencji funkcja gwarancyjna prawa karnego przemawia za stanowczym odrzuceniem możliwości dokonywania takich zabiegów prawnych, prowa-

dzących do zniekształcenia instytucji recydywy. Kary, które zostały odbyte już w całości, nie powinny podlegać zmianie wobec ich przejścia do historii i ukształtowania w ten sposób sytuacji prawnej skazanego na przyszłość.

Kolejność wykonywania kar będzie miała również znaczenie dla chwili wykonania niektórych środków karnych, a konkretnie pozbawienia praw publicznych. Art. 43 § 2 k.k. z 1997 r. od momentu jego wejścia w życie stanowił, że okres, na który środek¹³ orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo. Wówczas kolejność wykonywania kar nie miała znaczenia dla okresu wykonania środków karnych. Jednakże z dniem 1 lipca 2015 r.¹⁴ wydzielono w art. 43 k.k. § 2 b, według którego okres, na który orzeczono pozbawienie praw publicznych za dane przestępstwo, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności za to przestępstwo. Można wyobrazić sobie skazanego, który odbywał karę za inne przestępstwo, w trakcie którego biegł mu termin do wykonania środka karnego, co pozwoliło na całkowite wykonanie środka karnego pozbawienia praw publicznych, doprowadzając między innymi do odzyskania biernego prawa wyborczego (por. art. 40 § 1 k.k.). Dopuszczenie w takiej sytuacji do zmiany kolejności wykonywania kar poprzez przesunięcie na wcześniejszy okres kary wymierzonej za przestępstwo, za które orzeczono pozbawienie praw publicznych, uniemożliwiając uznanie tego okresu za wykonywanie środka karnego, a w konsekwencji ponowną utratę uprawnień publicznych, wydaje się niehumanitarne i niecelowe. Okoliczność tę należy mieć więc w polu widzenia w toku podejmowania decyzji określonej w art. 80 k.k.w. Reasumując, zmianie kolejności wykonywania kar podlegać mogą kary zasadnicze i zastępcze, które nie zostały jeszcze odbyte w całości, przy czym niedopuszczalne jest naruszanie reguły, według której orzeczenia prawomocne są wykonywane przed nieprawomocnymi.

Przesłanki materialne zmiany kolejności wykonywania kar

Materialną podstawą zmiany kolejności wykonywania kar, wynikającą z art. 80 k.k.w., są względy penitencjarne. Jest to pojęcie mało precyzyj-

¹³ Tj. pozbawienie praw publicznych i zakazy, z dniem 26 września 2005 r. dodano również obowiązek.

¹⁴ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 396).

ne, z tego też względu w piśmiennictwie definiowane jest jako konkretne okoliczności istotne dla prawidłowego wykonania kary¹⁵ oraz z punktu widzenia prawidłowości postępowania wykonawczego¹⁶. Należy przy tym mieć na uwadze potrzebę kierowania się sędziemu penitencjarnego celami wykonywania kary pozbawienia wolności i funkcjami oraz zasadami, które powinny być przestrzegane, a także – systemem wykonywania kary związanym z typem zakładu karnego, do którego skazany mógłby być skierowany¹⁷. Warto poszukiwać wszelkich okoliczności istotnych z punktu widzenia prawidłowości postępowania wykonawczego, traktowanego jako pewna logiczna całość, która dotyczy konkretnego skazanego, w efekcie o zmianie kolejności wykonywania kar powinny decydować konkretne okoliczności¹⁸.

Zgodnie z § 59 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 roku w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowaniem tych czynności¹⁹, jeżeli względy penitencjarne przemawiają za wykonaniem kar w innej kolejności niż określona w art. 80 § 1 k.k.w., występuje się do sędziego penitencjarnego z wnioskiem o wydanie zarządzenia w tej sprawie. Ustawodawca wskazuje konkretnie jedynie na jedną sytuację, w której względy penitencjarne winny przemawiać za obligatoryjnym wystąpieniem z takim wnioskiem. Mianowicie, ust. 2 cytowanego powyżej § 59 wskazuje, że przepis ust. 1 stosuje się w szczególności w wypadku, gdy wobec skazanego odbywającego karę dożywotniego pozbawienia wolności wpłynęła do wykonania inna kara, która ma być wykonywana po karze dożywotniego pozbawienia wolności. W literaturze wskazano, że chodzić może o chęć uniknięcia tzw. przedawnienia wykonania kary²⁰. Chodzi o ewentualne przedawnienie wykonania kar krótszych, które biec będą w toku zawieszenia postępowania wykonawczego (art. 15 § 2 k.k.w.),

¹⁵ Tak S. Paweła, *Kodeks karny wykonawczy. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1999, s. 244; S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 359.

¹⁶ T. Kalisz, *op. cit.*, s. 119.

¹⁷ T. Szymanowski, w: T. Szymanowski, Z. Świda, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 1998, s. 174.

¹⁸ T. Kalisz, *op. cit.*, s. 119.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 roku w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowaniem tych czynności (Dz.U. 2020, poz. 869 t.j.).

²⁰ T. Kalisz, *op. cit.*, s. 120–121.

odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności (art. 150 k.k.w.) czy też przerwy w karze pozbawienia wolności (art. 153 k.k.w.)²¹. Powodem wprowadzenia przez ustawodawcę takiego zastrzeżenia może być również chęć urealnienia dolegliwości wymierzonej skazanemu za przestępstwo w rozmiarze większym aniżeli to, za które wymierzono już dożywotnią karę pozbawienia wolności, wykonywaną co do zasady do końca życia.

Skazanym zależeć może na zmianie kolejności wykonywania kary zastępczej z zasadniczą w sytuacji, gdy mają świadomość, że nie będą w stanie zapłacić grzywny, za którą kara ta została orzeczona. Nie zostaną wówczas spełnione przesłanki zarówno do zastosowania art. 47 § 2 k.k.w., według którego od zastępczej kary pozbawienia wolności skazany może się w każdym czasie zwolnić przez złożenie kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia tytułem grzywny, jak i art. 52 k.k.w., pozwalającego przy udzieleniu skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary pozbawienia wolności na wstrzymanie uprzednio zarządzanego wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli istnieją podstawy do przyjęcia, że skazany uiszczy grzywnę dobrowolnie. Skazani wiedząc, że ich sytuacja materialna na pewno nie pozwoli na zapłatę grzywny, często wolą odbyć ją w pierwszej kolejności tak, aby w momencie uzyskania warunkowego zwolnienia od razu opuścić zakład karny, bez konieczności rozpoczęcia odbywania wówczas kary zastępczej. Nie jest bowiem możliwe udzielenie warunkowego zwolnienia z zastępczej kary pozbawienia wolności, co wynika z wykładni językowej art. 77 § 1 k.k. (przepis wspomina o skazanym na karę pozbawienia wolności), jak i wykładni historycznej (k.k. z 1969 r. w art. 90 § 2 dopuszczał warunkowe zwolnienie z zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli przemawiały za tym szczególne okoliczności – brak analogicznego przepisu w k.k. z 1997 r. przemawia za wykluczeniem takiej możliwości)²². Z tego też względu, po pozytywnej decyzji o udzieleniu warunkowego zwolnienia, osadzeni preferują zazwyczaj natychmiastowe wyjście na wolność, bez konieczności rozpoczęcia wykonywania kary zastępczej, co w takiej sytuacji wiąże się z wymogiem uprzedniego odbycia zastępczej kary pozbawienia wolności.

²¹ *Ibidem*, s. 121.

²² Podobnie S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 420–421; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa, Kraków 2010, s. 242; J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 209–210; odmiennie M. Kulik, w: *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2010, s. 185, rewidując jednak stanowisko w kolejnych wydaniach komentarza.

W literaturze często podnosi się, że za zarządzeniem zmiany kolejności wykonywania kar i innych środków przemawiać może niedopuszczenie do przedawnienia wykonania jednej z nich²³. Przywoływano w tym kontekście art. 103 § 1 k.k., według którego odbywanie kary pozbawienia wolności nie przerywa biegu terminu przedawnienia wykonania kary orzeczonej innym prawomocnym wyrokiem, z powołaniem się na uchwałę Sądu Najwyższego w sprawie VII KZP 26/78²⁴. W późniejszej jednak uchwale I KZP 11/96 Sąd Najwyższy zmienił stanowisko, wskazując że przedawnienie wykonania kary nie biegnie w czasie jej wykonywania (odbywania)²⁵. Pogląd ten spotkał się z akceptacją w doktrynie²⁶. Dodatkowo spór ten stracił na znaczeniu wobec nowelizacji art. 15 k.k.w.²⁷ Z dniem 1 września 2003 roku²⁸ dodano do przywołanego artykułu § 4, według którego wykonywanie kary pozbawienia wolności, kary aresztu lub środka przymusu w tej samej lub innej sprawie wstrzymuje bieg przedawnienia. Przepis ten doprecyzowano w czasie nowelizacji z dnia 20 lutego 2015 roku, nadając mu z dniem 1 lipca 2015 roku²⁹ brzmienie: „Wykonanie kary pozbawienia wolności, zastępczej kary pozbawienia wolności, kary aresztu wojskowego, kary aresztu lub zastępczej kary aresztu, kary porządkowej oraz środka przymusu skutkującego pozbawieniem wolności w tej samej lub innej sprawie wstrzymuje bieg przedawnienia”. W tej sytuacji uznać należy, że powoływanie się w doktrynie³⁰ na niedopuszczenie do przedawnienia jako okoliczność uzasadniającą zmianę kolejności wykonywania kar będzie mogło znaleźć zastosowanie wyłącznie

²³ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2001, s. 247.

²⁴ Uchwała SN z dnia 26 września 1978 r., VII KZP 26/78, OSNKW 1978/11/126.

²⁵ Uchwała SN z dnia 18 lipca 1996 r., I KZP 11/96, OSNKW 1996/9–10/ 53.

²⁶ Tak S. Paweła, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 lipca 1996 r., I KZP 11/96*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1997/4, s. 170; A. Wąsek, w: *Kodeks karny. Komentarz*, O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, Gdańsk 2002/2003, s. 714 i n.; M. Mozgawa, *Komentarz do art. 103 k.k.*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, LEX teza nr 5.

²⁷ Tak A. Zoll, S. Tarapata, *Komentarz do art. 103 k.k.*, w: *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016, LEX teza nr 8 i 9.

²⁸ Ustawa z dnia 24 lipca 2003 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003 nr 142, poz. 1380).

²⁹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 396).

³⁰ S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 360; K. Dąbkiewicz, *Komentarz do art. 80 k.k.w.*, w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2018, LEX teza nr 1 do Podtytułu: Zmiana kolejności wykonywania kar.

w sytuacjach, gdy kara nie była wykonywana z powodu zawieszenia postępowania wykonawczego, jej odroczenia lub przerwy w jej odbywaniu.

Występującą często w praktyce penitencjarnej sytuacją uzasadniającą zmianę kolejności wykonywania kar, jest potrzeba zastosowania art. 417 k.p.k. Zgodnie ze wskazanym przepisem zaliczeniu na poczet orzeczonej kary podlega również okres tymczasowego aresztowania odbytego przez oskarżonego w innej sprawie, w której postępowanie toczyło się równocześnie, a zapadł w niej prawomocny wyrok uniewinniający, umorzono postępowanie albo odstąpiono od wymierzenia kary. Zastosowanie art. 417 k.p.k. jest dla Skarbu Państwa korzystne, albowiem zaliczenie okresu aresztowania na podstawie art. 63 k.k. lub art. 417 k.p.k. wyłącza możliwość zasądzenia odszkodowania w trybie przepisów rozdz. 58 k.p.k.³¹ Rzecz jednak w tym, jak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny w Katowicach, że jednym z warunków koniecznych do zastosowania unormowania przewidzianego w art. 417 k.p.k. jest to, by postępowania w sprawach toczyły się równocześnie w jakiegokolwiek ich fazie – nie chodzi o pełne nakładanie się postępowań w sprawach, a o zazębienie się postępowań choćby przez pewien tylko okres³². Dla wypełnienia przesłanki równoczesności toczenia się postępowań wystarczające jest, że sprawa toczyła się w całości lub w części obok postępowania wykonawczego w drugiej z tych spraw, w zakresie wykonania kary pozbawienia wolności³³. Tymczasem o równoczesności postępowań nie ma mowy, gdy po całkowitym i prawomocnym zakończeniu jednego postępowania zostało wszczęte postępowanie w innej sprawie. Z tego względu korzystnie jest zmienić kolejność wykonywania kar w taki sposób, aby osiągnąć wymagane przez art. 417 k.p.k. zazębienie się postępowań przynajmniej na etapie wykonawczym, umożliwiając zastosowanie opisanego powyżej zaliczenia. Jest to pożyteczne nie tylko dla Skarbu Państwa, chroniąc go przed koniecznością wypłaty odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, ale również dla samego skazanego, który finalnie będzie musiał spędzić mniej czasu w izolacji penitencjarnej. Wprawdzie nie będzie mógł ubiegać się o zadość-

³¹ Por. postanowienie SN z dnia 15 listopada 2007 r., IV KK 82/07, OSNwSK 2007/1/2610; por. też wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15 lutego 2012 r., II AKa 11/12, LEX nr 1120033 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2014 r., II AKa 424/14, LEX nr 1734662.

³² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 września 2006 r., II AKZ 605/06, LEX nr 217009.

³³ Tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 1984 r., VI KZP 28/83, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna” 1984, nr 7–8/68.

uczynienie, jednak spędzenie większej ilości czasu poza więzieniem, w świetle nienaruszalności godności ludzkiej³⁴ i wypływającym w świetle art. 30 Konstytucji³⁵ z tego dobra wolnościom oraz prawom człowieka i obywatela, jest wartością nienaruszalną, bezcenną, której nie da się wycenić³⁶.

Zastosowanie art. 80 k.k.w. może mieć też znaczenie dla możliwości uzyskania zezwolenia na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. W myśl art. 43 la § 1 pkt 1 k.k.w., jedną z takich przesłanek jest orzeczenie wobec skazanego kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej jednego roku i 6 miesięcy, przy jednoczesnym niezachodzeniu warunków z art. 64 § 2 k.k. Zgodnie z art. 43 la § 6 k.k.w. przepis ten stosuje się odpowiednio do skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie jednego roku i 6 miesięcy. Zbliżony stan prawny zaistniał pod rządami art. 6 ust. 4 ustawy o dozorze elektronicznym z 7 września 2007 r.³⁷, kiedy to odnotowano dwa rozbieżne stanowiska. Według pierwszego z nich, sąd penitencjarny może udzielić zezwolenia na odbycie kary w systemie dozoru elektronicznego tylko wówczas, gdy orzeczona kara pozbawienia wolności nie przekracza roku – chodzi o sumę kar orzeczonych, a nie o wymiar kar pozostałych do odbycia w czasie orzekania w przedmiocie udzielenia zezwolenia³⁸. Innymi słowy udzielenie zezwolenia jest niedopuszczalne, gdy po odbyciu jednej lub kilku kar pozostaje do wykonania kara, której wymiar nie przekracza okresu określonego w ustawie³⁹. Według innego poglądu, dla ustalenia

³⁴ Zob. szerzej K. Motyka, *Prawa człowieka*, Lublin 1999, s. 15; A. Paszko, *Prawa człowieka. Wybór*, Kraków 2005, s. 7; J. Wroceński, *Godność osoby ludzkiej podstawą prawa do wolności religijnej*, „Prawo Kanoniczne” 2016, t. 59, nr 3, s. 3 i n.

³⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).

³⁶ Zob. wypowiedź dr. hab. Piotra Kładocznego w odniesieniu do wysokości zadośćuczynień w zakresie odszkodowań za niesłuszne tymczasowe aresztowanie: http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,90279,17061703,Skad_te_rozne_zadosuczynienia_za_niesluszna_odsiadke_.html, dostęp 17.08.2018.

³⁷ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U. 2007 nr 191, poz. 1366).

³⁸ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2012 r., III KK 174/12, OSNKW 2013/5/41; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 października 2013 r., II AKz w 1167/13, KZS 2013, nr 11, poz. 72.

³⁹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 maja 2012 r., II AKz w 390/12, KZS 2012, nr 5, poz. 57. W tym kierunku, już na płaszczyźnie regulacji ujętych w k.k.w., zmierzał też Sąd Apelacyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 28 grudnia 2016 r., II

spełnienia wymogu nieprzekroczenia maksymalnego wymiaru orzeczonej kary pozbawienia wolności należy określić, które z nich w chwili orzekania podlegają wykonaniu i w jakim zakresie⁴⁰. Przy takiej koncepcji zmiana kolejności wykonywanych kar, polegająca na przesunięciu na koniec postępowania wykonawczego kar nieprzekraczających określonego przez ustawodawcę wymiaru, mogłaby pozwolić na uzyskanie zezwolenia na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego.

Wśród innych okoliczności uzasadniających zmianę kolejności wykonywania kar w literaturze wymieniano również wcześniejsze skierowanie do wykonania wyroku, w którym wskazano typ półotwarty lub otwarty zakładu karnego, a następnie skierowanie do wykonania wyroku z określeniem zakładu typu zamkniętego, ponadto sytuacje, w których pierwsze orzeczenie nie wskazało systemu odbywania kary, a drugie określało system terapeutyczny, a wreszcie zastosowanie ustawy amnestyjnej, gdy utrzymanie kolejności wykonywania orzeczeń wynikającej z art. 80 § 1 k.k.w. pozbawiłoby skazanego dobrodziejstwa płynącego z tego aktu⁴¹.

Forma zmiany kolejności wykonywania kar

Właściwą formą zmiany kolejności kary jest decyzja sędziego penitencjarnego. Podlega ona zaskarżeniu przez skazanego do sądu penitencjarnego z powodu niezgodności z prawem (art. 7 k.k.w.). Przesłankę tę spełniać będzie decyzja podjęta wbrew względom penitencjarnym, nakazujących się kierowaniem się m.in. celami kary, określonymi prawem w art. 67 k.k.w. i innych⁴².

AKz w 1989/16, Lex nr 2309518 oraz Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z dnia 11 grudnia 2018 roku, II AKz w 972/18, Lex nr 2692652. Pogląd ten zaakceptował K. Postulski, *Komentarz do art. 43 la k.k.w.*, w: *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX teza nr 27 i 28, zob. też K. Postulski, *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 1, s. 55–56.

⁴⁰ Por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 września 2012 r., II AKz w 783/12, LEX nr 1217769; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 października 2013 r., II AKz w 1167/13, KZS 2013/11/ 72; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 marca 2014 r., II AKz w 299/14, OSA 2014/10/3-6.

⁴¹ T. Kalisz, *op. cit.*, s. 121–122.

⁴² K. Postulski, *Komentarz do art. 80 k.k.w.*, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, LEX teza nr 8.

Kary a środki zabezpieczające

Szczególne zasady dotyczyć muszą relacji pomiędzy wykonaniem środka zabezpieczającego a karą pozbawienia wolności. Art. 80 § 3 k.k.w. stanowi, że w wypadku skierowania do wykonania orzeczenia o zastosowaniu środka zabezpieczającego wobec skazanego, który odbywa karę wymierzoną innym orzeczeniem, o kolejności wykonania kary i środka zabezpieczającego rozstrzyga sędzia penitencjarny. Reguła ta znajduje potwierdzenie w § 59 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 roku w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności⁴³, w myśl którego w razie skierowania do wykonania orzeczenia o zastosowaniu środka zabezpieczającego wobec skazanego lub ukaranego odbywającego karę w innej sprawie, występuje się do sędziego penitencjarnego z wnioskiem o rozstrzygnięcie kolejności wykonywania orzeczonych kar i środków. Natomiast ust. 4 cytowanego rozporządzenia stanowi, że jeżeli środek zabezpieczający ma być wykonywany wobec osoby tymczasowo aresztowanej w innej sprawie, występuje się do organu dysponującego z wnioskiem o rozstrzygnięcie, czy tymczasowe aresztowanie ma być nadal stosowane. Tym samym bezsporne jest, że w przypadku takiej kolizji podjęcie decyzji o kolejności wykonywania kary i środka zabezpieczającego jest obligatoryjne.

Jednocześnie należy mieć świadomość, że wskazane przepisy zostały ustanowione wcześniej aniżeli wprowadzony do k.k. z dniem 1 lipca 2015 r. nowy kształt środków zabezpieczających. Można z niego wywnioskować, że ustawodawca preferuje wykonanie w pierwszej kolejności kary, a dopiero później środka zabezpieczającego (tak art. 93d § 3 i 5 k.k.). Dotyczy to jednak wyłącznie kolejności wykonania kary i środka zabezpieczającego jako konsekwencji jednego przestępstwa. Tymczasem art. 80 k.k.w. dotyczy rozstrzygnięcia stosunku między tymi instrumentami orzeczonymi w różnych sprawach. Jakkolwiek sędzia penitencjarny zobowiązany jest podejmować każdą decyzję indywidualnie, to co do zasady podzielić należy

⁴³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 roku w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. 2020, poz. 869 t.j.).

zdanie T. Kalisza, według którego do odbycia kary pozbawienia wolności niezbędny jest właściwy stan zdrowia fizycznego i psychicznego skazanego, zatem celowe wydaje się skierowanie do orzeczenia jako pierwszego środka zabezpieczającego o charakterze leczniczym, a dopiero następnie wykonanie kary pozbawienia wolności⁴⁴.

Zakończenie

Problematyka kolejności wykonywania kar i innych środków przymusu, a także ewentualnej zmiany, wskazanego przez ustawodawcę jako zasady, porządku wprowadzania sankcji w ewidencji penitencjarnej jest dość złożona i niewystarczająco wyczerpana tak w piśmiennictwie, jak i judykaturze. Stan prawny, obowiązujący od 1 lipca 2015 roku⁴⁵, wiązał możliwość wymierzenia kary łącznej z karami wymierzonymi i podlegającymi wykonaniu, co pozwalało co do zasady na szersze łączenie niewykonanych w całości kar zasadniczych, w konsekwencji zmniejszając ilość kar wprowadzanych do wykonania na etapie wykonawczym. Ostatnie zmiany legislacyjne, obowiązujące od 24 czerwca 2020 roku⁴⁶, wprowadzające ponownie jako przesłankę negatywną orzeczenia kary łącznej przedzielanie przestępstw wyrokiem, chociażby nieprawomocnym, skutkować będą znacząco większą ilością kar zasadniczych wymagających wprowadzenia ich do wykonania, nadając problematyce zmiany kolejności wykonywania kar bardziej doniosłe znaczenie.

⁴⁴ T. Kalisz, *op. cit.*, s. 120.

⁴⁵ Zgodnie z nowelizacją k.k., która weszła w życie 1 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 396) art. 85 § 1 i 2 k.k. wiązał możliwość orzeczenia kary łącznej z wymierzonymi i podlegającymi wykonaniu w całości lub w części karami lub karami łącznymi za przestępstwa, za które wymierzono kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Pozwalało to co do zasady na łączenie kar pozbawienia wolności niewykonanych jeszcze w całości, zmniejszając znacząco ilość kar zasadniczych podlegających wprowadzeniu do wykonania w jednostce penitencjarnej.

⁴⁶ Ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r., zmieniającą k.k. z dniem 24 czerwca 2020 r. (Dz.U. 2020, poz. 1086), ponownie zmieniono art. 85 k.k. w ten sposób, że związane zostało możliwość orzeczenia kary łącznej z nieprzedzielaniem przestępstw, za które wymierzono kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, pierwszym wyrokiem, chociażby nieprawomocnym, co do któregośkolwiek z tych przestępstw. Oznacza to powrót do zasadniczych założeń wymierzania kary łącznej obowiązujących przed 1 lipca 2015 roku, a odnoszących się do nieprzedzielania przestępstw wyrokiem, nie zaś do niewykonania kar podlegających wykonaniu w całości lub w części.

Bibliografia

Literatura

Andrejew I., Świda W., Wolter W., *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.

Błachut J., *Problemy związane z pomiarem przestępczości*, Kraków 2007.

Buczkowski K., Czarnecka-Działuk B. et al., *Spoleczno-polityczne konteksty współczesnej przestępczości w Polsce*, Warszawa 2013.

Dąbkiewicz K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2018.

Górniok O., Hoc S., Kalitowski M., Przyjemski S., Sienkiewicz Z., Szumski J., Tyszkiewicz L., Wąsek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Gdańsk 2002/2003.

Kalisz T., *Kilka uwag w sprawie interpretacji art. 80 k.k.w. Decyzja (zarządzenie) o zmianie kolejności wykonywania kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz w zakresie środków zabezpieczających*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. XXVI, Wrocław 2010.

Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016.

Kodeks karny. Praktyczny komentarz, red. M. Mozgawa, Warszawa 2010.

Kodeks karny. Praktyczny komentarz, red. M. Mozgawa, Warszawa 2018.

Kubala W., *Z rozważań nad pojęciem właściwości i warunków osobistych w ujęciu kodeksu karnego z 1969 r.*, „Palestra” 1977/10.

Lachowski J., *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2001.

Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2010.

Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa, Kraków 2010.

Motyka K., *Prawa człowieka*, Lublin 1999.

Paszko A., *Prawa człowieka. Wybór*, Kraków 2005.

Pawela S., *Glosa do uchwały SN z dnia 18 lipca 1996 r.*, I KZP 11/96, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1997/4.

Pawela S., *Kodeks karny wykonawczy. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1999.

Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017.

Postulski K., *Zezwolenie na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 1.

Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa, red. T. Dukiet-Nagórska, Warszawa 2016.

Szymanowski T., *Recydywa w Polsce. Zagadnienia prawa karnego, kryminologii i polityki karnej*, Warszawa 2010.

Szymanowski T., Świda Z., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 1998.

Śliwowski J., *Prawo karne*, Warszawa 1975.

Wroceński J., *Godność osoby ludzkiej podstawą prawa do wolności religijnej*, „Prawo Kanoniczne” 2016, t. 59, nr 3.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 2019, poz. 1950 t.j.) wraz z cytowanymi brzmieniami wynikającymi z tekstów ustaw: Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 396); Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. 2020, poz. 1086).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.) wraz z cytowanymi brzmieniami wynikającymi z tekstów ustaw: Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 1997 nr 90, poz. 557); Ustawa z dnia 24 lipca 2003 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003 nr 142, poz. 1380); Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 240, poz. 1431).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 roku w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. 2020, poz. 869 t.j.).

Ustawa o dozorze elektronicznym z 7 września 2007 r. (Dz.U. 2007 nr 191, poz. 1366).

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 marca 2014 r., II AKZw 299/14, OSA 2014/10/3-6.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 grudnia 2016 r., II AKZw 1989/16, Lex nr 2309518.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 grudnia 2018 roku, II AKZw 972/18, Lex nr 2692652.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 października 2013 r., II AKZw 1167/13, KZS 2013, nr 11, poz. 72.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 maja 2012 r., II AKZw 390/12, KZS 2012, nr 5, poz. 57.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 12 września 2012 r., II AKZw 783/12, LEX nr 1217769.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2012 r., III KK 174/12, OSNKW 2013/5/41.

Postanowienie SN z dnia 15 listopada 2007 r., IV KK 82/07, OSNwSK 2007/1/2610.

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 1984 r., VI KZP 28/83, OSNKW 1984/7-8/68.

Uchwała SN z dnia 18 lipca 1996 r., I KZP 11/96, OSNKW 1996/9-10/53.

Uchwała SN z dnia 26 września 1978 r., VII KZP 26/78, OSNKW 1978/11/126.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2014 r., II AKa 424/14, LEX nr 1734662.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 września 2006 r., II AKZ 605/06, LEX nr 217009.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15 lutego 2012 r., II AKa 11/12, LEX nr 1120033.

Źródła internetowe

http://krakow.wyborcza.pl/krakow/1,90279,17061703,Skad_te_rozne_zadoscuczynienia_za_niesluszna_odsiadke_.html, dostęp: 17.08.2018.

Informator statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje/download,3502,1.html>, dostęp: 16.08.2018.